

17. ΧΡΟΝΟΙ – ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ – ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΕΣ – ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΘΕΜΑΤΩΝ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Κριτήριο 19539

Εκφώνηση: Στην περίοδο λόγου «Στις νέες προκλήσεις συγκαταλέγονται η ανάγκη για μια γενικότερη αλλαγή της αντιμετώπισης του γήρατος από την κοινωνία και η ανάγκη να δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους για δραστήρια ζωή όσο αντέχουν.» ο τρόπος με τον εκφέρεται το μήνυμα δηλώνει:

- α. βεβαιότητα
- β. πιθανότητα
- γ. αναγκαιότητα
- δ. προτροπή

Απάντηση: γ

2. Κριτήριο 14447

Εκφώνηση: Στην πρόταση «Σε βάθος χρόνου, όταν οι γονείς τους φτάσουν τα 80, θα δημιουργηθεί ένα κενό φροντίδας που δεν ξέρω αν είμαστε έτοιμοι να καλύψουμε» ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται το μήνυμα είναι με:

- α. βεβαιότητα
- β. πιθανότητα
- γ. αναγκαιότητα
- δ. υπόθεση

Απάντηση: α

3. Κριτήριο 17161

Εκφώνηση: Στην περίοδο λόγου «Ενημερώσου, άπλωσε το χέρι σου και μοίρασε απλόχερα αγάπη και σεβασμό σε αυτούς που μας φρόντισαν» (τελευταία παράγραφος), η χρήση της προστακτικής έγκλισης κάνει το ύφος:

- α. οικείο
- β. προτρεπτικό
- γ. επιτακτικό

δ. αποτρεπτικό

Απάντηση: β

4. Κριτήριο 17158

Εκφώνηση: «*Το ζήτημα είναι προφανώς, και ως συνήθως, να βρεθεί ισορροπία*»: ο αρθρογράφος με την επιλογή της υποτακτικής έγκλισης:

α. απαγορεύει

β. αποτρέπει

γ. επιβάλλει

δ. προτείνει

Απάντηση: δ

5. Κριτήριο 28116

Εκφώνηση: Να εντοπίσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις περιπτώσεις στις οποίες το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα και τις αντίστοιχες στις οποίες ο συνεντευξιαζόμενος εκφράζει αναγκαιότητα. Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους γραμματικούς ή λεκτικούς τύπους που επιλέγονται, για να δηλωθεί η βεβαιότητα ή η αναγκαιότητα.

- η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. (1^η παράγραφος)
- οι Έλληνες πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα. (2^η παράγραφος)
- Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. (3^η παράγραφος)
- Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. (4^η παράγραφος)
- Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό. (4^η παράγραφος)

Απάντηση:

→Το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα στα παρακάτω χωρία:

- Η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. (1^η παράγραφος)
- Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. (3^η παράγραφος)
- Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. (4^η παράγραφος)

Και στις τρεις περιπτώσεις ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί την οριστική έγκλιση («είναι», «είναι», «μάθαιναν»), με την οποία εκφράζεται κάτι το πραγματικό, βέβαιο και αναμφισβήτητο. Η βεβαιότητα υπογραμμίζεται και με την χρήση του Ενεστώτα («είναι») και του παρατατικού («μάθαιναν»), που δηλώνουν ότι κάτι ισχύει στο παρόν και γινόταν στο παρελθόν, αντίστοιχα, με τρόπο διαρκή και εξακολουθητικό – επαναλαμβανόμενο (άρα βέβαιο). Η βεβαιότητα υπογραμμίζεται και από τη χρήση του υπερθετικού βαθμού («υγιέστατη», «ο ασφαλέστερος»), που τονίζει τον αδιαμφισβήτητο χαρακτήρα της άποψης που υποστηρίζεται.

→Ο Πίτερ Μάκριτζ εκφράζει αναγκαιότητα στα ακόλουθα χωρία:

- *Οι Έλληνες πρέπει να βρουν ένα τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα.* (2^η παράγραφος)
- *Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό.* (4^η παράγραφος)

Στην πρώτη περίπτωση χρησιμοποιείται απρόσωπο ρήμα που συντάσσεται με υποτακτική («πρέπει να βρουν»), για να δηλωθεί η υποχρέωση του υποκειμένου, δηλαδή των Ελλήνων, να λύσουν το πρόβλημα των άκλιτων ξένων λέξεων. Στη δεύτερη περίπτωση χρησιμοποιείται η μετοχή παθητικού παρακειμένου του απρόσωπου ρήματος «επιβάλλεται», για να τονιστεί η αναγκαιότητα της χρήσης του μονοτονικού.

6. Κριτήριο 14427

Εκφώνηση: Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 παρατηρούμε ρηματική διατύπωση που σε δύο σημεία δηλώνει δυνατότητα και σε ένα σημείο αναγκαιότητα. Να εντοπίσεις τις διατυπώσεις αυτές και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται.

Ένας επαναστατημένος έφηβος μπορεί να σαμποτάρει τον εαυτό του εγκαταλείποντας δραστηριότητες που τον ευχαριστούσαν, γιατί πια τις καταγράφει ως παιδικές. Μπορεί να εκδηλώσει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και να πέσουν οι επιδόσεις του στο σχολείο ή ακόμα και να εμπλακεί σε ριψοκίνδυνες δραστηριότητες. Οι γονείς όμως πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν για ποιους λόγους τα παιδιά τους εξηγείρονται και να ξεπεράσουν την αίσθηση ότι πλήττεται ο ρόλος της αυθεντίας που μέχρι πρότινος κατείχαν.

Απάντηση:

Δυνατότητα: *μπορεί να σαμποτάρει, μπορεί να εκδηλώσει (ή και να εμπλακεί)*

Αναγκαιότητα: *πρέπει να είναι σε θέση*

Στην πρώτη περίπτωση η επιλογή στοχεύει στο να αναδειχθούν τρόποι που ο έφηβος εκδηλώνει την επαναστατική του συμπεριφορά και αντίδραση.

Στη δεύτερη περίπτωση η επιλογή τονίζει ότι είναι αναγκαίο οι γονείς να αντιλαμβάνονται τους λόγους αντίδρασης των παιδιών τους.

7. Κριτήριο 19492

Εκφώνηση: Να εντοπίσεις στις απαντήσεις της παιδοψυχολόγου στο Κείμενο 1 τρεις (3) εκφράσεις που δείχνουν αναγκαιότητα και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στην πειστικότητα του κειμένου.

Η εφηβεία είναι το ενδιάμεσο στάδιο, όπου το παιδί σταδιακά χάνει την παιδικότητά του και μπαίνει στην ενηλικίωση. Σε αυτή την μεταβατική και άκρως σημαντική περίοδο στη ζωή ενός παιδιού συμβαίνουν πάρα πολλές αλλαγές τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του. Η Αλεξάνδρα Καπάτου στο βιβλίο της δίνει απαντήσεις και συμβουλές στους γονείς, ώστε να κατανοήσουν τις αλλαγές των παιδιών τους.

- Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς για να παραμείνουν κοντά στα παιδιά τους;

Η εφηβεία είναι μια μεγάλη πρόκληση και μια συναρπαστική εμπειρία για τους γονείς. Στην επικοινωνία με τον έφηβο εκείνος που έχει την κύρια ευθύνη είναι ασφαλώς ο ενήλικας που είναι και ωριμότερος. Οι γονείς πρέπει να καταλάβουν ότι ο έφηβός τους μεγαλώνει και σταδιακά δεν θα έχουν τον πρώτο ρόλο στη ζωή του. Οι φίλοι του θα είναι το καταφύγιό του και οι γονείς το στήριγμά του στις δύσκολες στιγμές. Να δεχθούν ότι ο έφηβος θα αμφισβητήσει τον ρόλο και την εξουσία τους, ίσως συγκρουστεί και μαζί τους κάποιες φορές. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να γίνει ενήλικος. Να συζητούν για τα ενδιαφέροντά του και να είναι δεκτικοί στις παρέες του. Τέλος, να βοηθήσουν τον έφηβο να κατανοήσει ότι η αποδοχή τους είναι δεδομένη, ανεξάρτητα αν διαφωνούν με συγκεκριμένες πράξεις του.

- Στον έφηβο χρειάζεται να μπαίνουν όρια; Πως μπορεί να επιτευχθεί αυτό;

Τα όρια είναι απαραίτητα, ανάλογα όμως με την ηλικία του παιδιού, την φάση που βρίσκεται και μετά από συζήτηση μαζί του. Ανά περιόδους αυτά μπορεί να αλλάζουν, μετά από διάλογο με τον έφηβο και σύμφωνα πάντα με την ωριμότητα που διαθέτει. Είναι αναγκαίο όμως τα όρια να μην είναι ασφυκτικά και να μην προκαλούν αντιδράσεις στον έφηβο, γιατί τότε δεν θα επιφέρουν το ποθητό αποτέλεσμα. [...]

Απάντηση:

Στις απαντήσεις της παιδοψυχολόγου εντοπίζονται οι ακόλουθες εκφράσεις αναγκαιότητας:

- Οι γονείς πρέπει να καταλάβουν... (2η παράγραφος)
- Τα όρια είναι απαραίτητα, ανάλογα όμως με την ηλικία του παιδιού... (3η παράγραφος)
- Είναι αναγκαίο όμως τα όρια να μην είναι ασφυκτικά... (3η παράγραφος)

Οι εκφράσεις αυτές, με τον δεοντολογικό χαρακτήρα και την υψηλή κατηγορηματικότητά τους, οπωσδήποτε συμβάλλουν στο να εστιάσει την προσοχή του ο αναγνώστης στο περιεχόμενο του χωρίου που εξαρτάται από αυτές, άρα ενισχύουν την πειθώ στα συγκεκριμένα σημεία του Κειμένου. Με άλλα λόγια, αποδίδουν την πρόταση που προβάλλεται από το Κείμενο με ισχυρή βεβαιότητα, χωρίς ίχνος αμφιβολίας. Συγκεκριμένα, ο αναγνώστης πείθεται σχετικά με την ενδεδειγμένη στάση και συμπεριφορά των γονέων απέναντι στους εφήβους, για το πού θα χαράξουν και πώς θα χειριστούν τα όρια προς τα παιδιά.

8. Κριτήριο 28047

Εκφώνηση: Σε αρκετά σημεία του Κειμένου 1 η συντάκτριά του πιθανολογεί, δεν εκφράζει δηλαδή τις θέσεις της με βεβαιότητα. Να βρεις δύο τέτοια σημεία και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή.

Η σχολική επίδοση είναι ένα ζήτημα που απασχολεί συχνά τόσο τους έφηβους μαθητές όσο και τους γονείς τους. Το άγχος για τη βαθμολογία συνήθως εντείνεται σε περιόδους εξετάσεων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τις Πανελλήνιες εξετάσεις οι οποίες πολλές φορές συνδέονται με την μελλοντική επαγγελματική εξειδίκευση του εφήβου.

Το άγχος έχει, τις περισσότερες φορές, αρνητική χροιά όμως δεν αποτελεί εξ ορισμού πρόβλημα. Μπορεί, δηλαδή, να λειτουργήσει καταλυτικά, ώστε να βάλουμε προτεραιότητες, να οργανώσουμε και τελικά να επιτύχουμε τους στόχους που μας ενδιαφέρουν, αλλά που ίσως τους αναβάλλουμε για καιρό.

Από την άλλη πλευρά, το άγχος δεν είναι πια παραγωγικό, όταν είναι τόσο έντονο που δυσκολευόμαστε να το διαχειριστούμε. Στην περίπτωση των μαθητών, το άγχος δε βοηθάει, όταν συνδέεται με αρνητικές σκέψεις. Έτσι, το διάβασμα μπορεί να είναι λιγότερο αποδοτικό, όταν ο μαθητής σκέφτεται πως δε μπορεί να απομνημονεύσει τίποτα ή ότι θα αποτύχει ούτως ή άλλως. Ακόμα περισσότερο, την ώρα των εξετάσεων, το άγχος μπορεί να είναι τόσο αυξημένο που ο μαθητής να νομίζει ότι αδυνατεί να θυμηθεί έστω και το παραμικρό από αυτά που έχει μελετήσει. Δεν είναι λίγες οι φορές, άλλωστε, που το άγχος εκδηλώνεται μέσα από σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, κοιλιακούς πόνους, δύσπνοια κτλ.

Οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν το παιδί τους σε μια τόσο αγχογόνα περίοδο τηρώντας, καταρχήν, οι ίδιοι μια ψύχραιμη και υποστηρικτική στάση. Είναι χρήσιμο να συνειδητοποιήσουν οι γονείς τις δικές τους προσδοκίες. Κατά πόσο οι προσδοκίες αυτές συνάδουν με την επιθυμία, αλλά και την προετοιμασία του μαθητή; Είναι ξεκάθαρο για τον έφηβο ότι θα έχει την αποδοχή, τον σεβασμό και την εκτίμηση των γονέων του γι' αυτό που είναι ως άνθρωπος, ανεξαρτήτως της επιτυχίας του ως μαθητής; Επίσης, είναι βοηθητικό να εστιάζουμε στην προσπάθεια αντί για το αποτέλεσμα. Έτσι, ακόμα κι όταν ένα μάθημα δεν πάει καλά, η προσπάθεια συνεχίζεται και ολοκληρώνεται μόνο στο τέλος των εξετάσεων.

Το ήρεμο περιβάλλον, η σωστή διατροφή, ο καλός ύπνος, όπως και τα συχνά διαλείμματα από το διάβασμα είναι παράγοντες που διευκολύνουν τον έφηβο κατά την απαιτητική περίοδο των εξετάσεων.

Απάντηση:

«Μπορεί, δηλαδή, να λειτουργήσει καταλυτικά», «το διάβασμα μπορεί να είναι λιγότερο αποδοτικό»: η πιθανολογική διατύπωση δείχνει την επίδραση που πιθανόν μπορεί να έχει το άγχος στους εφήβους. Η αρθρογράφος θέλει με αυτή τη διατύπωση να αναδειξεί πιθανές συμπεριφορές, στάσεις και αντιδράσεις, δεν εκφράζει με βεβαιότητα τις θέσεις της, διότι αυτή η επιλογή δεν ταιριάζει σε επιστημονικό κείμενο.

9. Κριτήριο 16232

Εκφώνηση: Στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 να βρεις τις ρηματικές διατυπώσεις, οι οποίες σε τρία σημεία δηλώνουν βεβαιότητα και σε δύο σημεία δηλώνουν πιθανότητα. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τις διατυπώσεις αυτές και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται.

Βεβαίως, μια σχέση ερωτική – συναισθηματική δεν εξελίσσεται πάντα ομαλά. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε πως σε μια σχέση ουσιαστικά προσπαθούν να «συμβιώσουν» δυο διαφορετικές προσωπικότητες, πράγμα που σημαίνει ότι, κάποια στιγμή ή κάποιες στιγμές, οι διαφορές τους θα βγουν στην επιφάνεια και η σύγκρουση μπορεί να είναι το πιθανότερο ενδεχόμενο. Τα προσωπικά βιώματα, ο χώρος και ο τόπος ανάπτυξης του καθενός, το μορφωτικό του επίπεδο, είναι μερικά από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον τρόπο συμπεριφοράς του κάθε συντρόφου. Η αλληλεπίδραση, όμως, των δύο προσωπικοτήτων στον δεσμό τους μπορεί είτε να οδηγήσει σε μια τελική ωρίμανση και να εγκαταστήσει ένα στέρεο status σχέσης είτε να οδηγήσει στην τελική απομάκρυνση και συνεπώς να προκαλέσει τη διάλυση της σχέσης αυτής.

Απάντηση: Ο/Η μαθητής/-τρια εντοπίζει στην 3η παράγραφο του Κειμένου τις παρακάτω ρηματικές διατυπώσεις, οι οποίες δηλώνουν:

Βεβαιότητα:

-(Βεβαίως) δεν εξελίσσεται πάντα ομαλά.

-Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε...[...] πράγμα που σημαίνει

-σίγουρα χαρακτηρίζουν τον τρόπο συμπεριφοράς του κάθε συντρόφου.

Πιθανότητα:

-κάποια στιγμή ή κάποιες στιγμές [...] η σύγκρουση μπορεί να είναι το πιθανότερο ενδεχόμενο.

-μπορεί είτε να οδηγήσει σε μια τελική ωρίμανση και να εγκαταστήσει ένα στέρεο status σχέσης είτε να οδηγήσει στην τελική απομάκρυνση

A. Η επιλογή της βεβαιότητας έγινε με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται και, συμπερασματικά, σχετίζονται με τον μεγάλο βαθμό βεβαιότητας του συντάκτη του

Κείμενου ότι οι ανθρώπινες σχέσεις είναι αναγκαίες παρόλο που, επειδή ακριβώς είναι περίπλοκες, είναι δύσκολο να γνωρίζεις την κατάληξή τους.

Β. Η επιλογή της πιθανότητας έγινε για να εκφραστεί η αναγκαιότητα, επιθυμία κλπ. του γράφοντος, ώστε να υπάρχει σύμπνοια στις σχέσεις του ζευγαριού. Αναφέρονται αιτίες – αφορμές μιας συγκρουσιακής σχέσης ανάμεσα σε ένα ζευγάρι. Υπάρχει πιθανότητα, εάν γνωρίζεις τις αιτίες, να προβλέψεις και να καταπολεμήσεις πιο εύκολα τα δυσάρεστα αποτελέσματά τους. Επιπλέον, μπορείς πιο εύκολα να παίρνεις και να δίνεις ό,τι ωφελεί και τους δύο συντρόφους.

10. Κριτήριο 14446

Εκφώνηση: Η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως οριστική έγκλιση στα ρήματα, πετυχαίνοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας για όσα υποστηρίζει μέσα στο Κείμενο. Στις περιόδους λόγου που ακολουθούν να μετασχηματίσεις την έγκλιση των ρημάτων και να κάνεις όλες τις απαιτούμενες αλλαγές (π.χ. προσθήκη/αφαίρεση επιρρημάτων και άλλων λέξεων), ώστε οι περίοδοι λόγου να εκφράζουν τον ζητούμενο κάθε φορά τρόπο απόδοσης του νοήματος.

Παράδειγμα: Η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία. (αναγκαιότητα, υποχρέωση) → Είναι αναγκαίο να εξελιχθεί ραγδαία η τεχνολογία.

- Η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά. (ευχή)
- Οι ΤΠΕ αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων. (επιθυμία)
- Βέβαια, η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία, οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις. (πιθανότητα)
- Η τεχνολογία εισέρχεται ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων. (απαγόρευση)
- Τα εμπόδια των ηλικιωμένων κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες. (αναγκαιότητα, υποχρέωση)

Απάντηση:

- Ευχή όλων είναι η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες να διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά.
- Οι ΤΠΕ ας (να) αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων.
- (Βέβαια), η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία, είναι πιθανό να οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις.
- Να μην εισέρχεται η τεχνολογία ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων.

- Τα εμπόδια των ηλικιωμένων κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν πρέπει να περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες.

11. Κριτήριο 15126

Εκφώνηση: Να εντοπίσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις περιπτώσεις στις οποίες το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα και τις αντίστοιχες στις οποίες ο συγγραφέας μετριάξει τη βεβαιότητά του. Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους γραμματικούς ή λεκτικούς τύπους που επιλέγονται, για να δηλωθεί η βεβαιότητα ή να μετριαστεί.

Η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει... (1^η παράγραφος)

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να το χρησιμοποιούν... (2^η παράγραφος)

Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη, που αποφεύγουν το χιούμορ στη διδασκαλία ενδεχομένως το κάνουν για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. (3^η παράγραφος)

Είναι, επίσης, πιθανό να πιστεύουν ότι το χιούμορ συνιστά μια έμφυτη ικανότητα... (3^η παράγραφος)

Ένας πρόσθετος λόγος είναι ότι δεν έχουν πειστεί για τις θετικές επιδράσεις του χιούμορ στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης. (3^η παράγραφος)

Απάντηση:

→ Το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα στα ακόλουθα χωρία:

- «*Η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει...*» (1η παράγραφος)
- «*Ένας πρόσθετος λόγος είναι ότι δεν έχουν πειστεί για τις θετικές επιδράσεις του χιούμορ στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης.*» (3η παράγραφος)

Και στις δύο περιπτώσεις ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την οριστική έγκλιση («έχει αλλάξει», «είναι», «δεν έχουν πειστεί»), με την οποία εκφράζεται κάτι το πραγματικό, βέβαιο και αναμφισβήτητο. Η βεβαιότητα υπογραμμίζεται και με τη χρήση του ενεστώτα («είναι»), που δηλώνει ότι κάτι γίνεται στο παρόν εξακολουθητικά (άρα βέβαια), αλλά και του παρακειμένου («έχει αλλάξει», «δεν έχουν πειστεί»), με τον οποίο δηλώνεται ότι κάτι έχει γίνει στο παρελθόν και παραμένει συντελεσμένο (άρα οριστικό) τη στιγμή που παροσιάζεται.

→ Η βεβαιότητα μετριάζεται στα ακόλουθα χωρία:

- «*Ορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να το χρησιμοποιούν...*» (2η παράγραφος)
- «*Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη, που αποφεύγουν το χιούμορ στη διδασκαλία ενδεχομένως το κάνουν για πολλούς και διαφορετικούς λόγους.*» (3η παράγραφος)
- «*Είναι, επίσης, πιθανό να πιστεύουν ότι το χιούμορ συνιστά μια έμφυτη ικανότητα...*» (3η παράγραφος)

Και στις τρεις περιπτώσεις ο συγγραφέας χρησιμοποιεί λέξεις, ένα ρήμα («φαίνεται να»), ένα επίρρημα («ενδεχομένως») και μια απρόσωπη έκφραση («είναι πιθανό να»), για να τονίσει ότι δεν είναι απόλυτα βέβαιος για αυτό που γράφει. Επιπλέον, με τη χρήση της υποτακτικής («να το χρησιμοποιούν», «να πιστεύουν») εκφράζεται πιθανότητα. Με αυτόν τον τρόπο, μετριάζει τη σιγουριά του, προκειμένου να μη φανεί δογματικός και απόλυτος.

12. Κριτήριο 20258

Εκφώνηση: Στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί φράσεις πιθανολόγησης, μετριάζοντας τη βεβαιότητά του. Να τα αναδιατυπώσεις έτσι, ώστε να δηλώνεται βεβαιότητα. Να τεκμηριώσεις την επιλογή των γραμματικών ή λεκτικών τύπων που χρησιμοποιήσες.

Όμως το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις (2^η παράγραφος)

για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση. (2^η παράγραφος)

Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό (2^η παράγραφος)

είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία (2^η παράγραφος)

Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον) (3^η παράγραφος)

Απάντηση:

Δήλωση βεβαιότητας:

- Όμως το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις (2^η παράγραφος): Όμως το γέλιο εκφράζει επίσης μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις
- για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση. (2^η παράγραφος): για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο (σίγουρα) δεν εκφράζει καμία ευχαρίστηση.
- Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό (2^η παράγραφος): Το γέλιο φανερώνει εύθυμη διάθεση και όχι ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό
- είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία (2^η παράγραφος): Θεωρούμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία.
- Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον) (3^η παράγραφος): Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (πάντα).

Για να δηλωθεί βεβαιότητα, οι φράσεις πιθανολόγησης «μπορεί να + υποτακτική», «ίσως να μην + υποτακτική» και «είναι πιθανότερο + υποτακτική» αντικαταστάθηκαν στο 1°, 2°, 3° και 4° χωρίο από οριστική («εκφράζει», «δεν εκφράζει», «φανερώνει», «θεωρούμε»), με την οποία δηλώνεται κάτι πραγματικό και βέβαιο. Στο 3° χωρίο η φράση πιθανολόγησης «μάλλον... παρά ότι...», με την οποία δηλώνεται και σύγκριση, αντικαταστάθηκε από το «και όχι...», για να εκφραστεί βεβαιότητα χωρίς σύγκριση. Τέλος, στο 5° χωρίο η φράση πιθανολόγησης «τις περισσότερες φορές τουλάχιστον», (με την οποία μετριάζεται, εν είδει σχολίου εντός παρενθέσεως, η βεβαιότητα της προηγούμενης πρότασης), αντικαταστάθηκε από το χρονικό επίρρημα «πάντα», για να δηλωθεί με απόλυτη βεβαιότητα ότι το γέλιο «είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν».

13. Κριτήριο 17207

Εκφώνηση: Αφού λάβεις υπόψη σου το θέμα του Κειμένου 1 και τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε, να εξηγήσεις τη χρήση του προσώπου, της έγκλισης και του ασύνδετου σχήματος στο απόσπασμα της τέταρτης παραγράφου που ακολουθεί: «Να με νοιαστώ, να με προσέξω, να με γνωρίσω, να με αποδεχτώ, να με αγαπήσω, να με αγκαλιάσω, να με δυναμώσω, να με ενθαρρύνω, να με παρακινήσω, να με εξελίξω».

Λίγα λόγια για την αγάπη

Πέντε γράμματα. Πολλά νοήματα και ορισμοί. Ο καθένας την αντιλαμβάνεται, την αποκωδικοποιεί και την εκφράζει διαφορετικά. Ανάλογα με τον δέκτη της αγάπης μας είτε πρόκειται για πρόσωπο είτε για πράγμα ή κάτι πιο αφηρημένο, εκδηλώνομαστε ποικιλοτρόπως.[...]

[...] Προσπαθούμε να κατανοήσουμε τι σημαίνει, τι είναι η αγάπη, πόσα πράγματα και έννοιες εμπρικλείει, πόσα άλλα συναισθήματα συνεπάγεται η αγάπη: τρυφερότητα, πάθος, ενθουσιασμός, χαρά, ικανοποίηση, ελπίδα, πίστη, εκτίμηση, συμπάθεια, θαυμασμός, αισιοδοξία, δυναμισμός, ευγνωμοσύνη, ελευθερία...

Τι πρόσωπο της δίνουμε; Τι εικόνες σχηματίζονται στο μυαλό μας; Πού ταξιδεύουμε στο άκουσμα της λέξης αγάπη; Πόσα «είδη» αγάπης υπάρχουν άραγε; Η αγάπη για τις τέχνες, για τη φύση, η αγάπη για τον άνθρωπο, για τα ζώα, η αγάπη για τη δουλειά μας, για μικροπράγματα της καθημερινότητας, η αγάπη για τα χρώματα, για τις λεπτομέρειες, η αγάπη για τους φίλους μας, για τους γονείς μας, για τα αδέρφια μας, η ερωτική αγάπη, η συντροφική αγάπη, η αγάπη για τον Θεό, η αγάπη για τη ζωή, η αγάπη για τον εαυτό μας, για την εξέλιξη και τη δημιουργία... Μπορούμε να ορίσουμε με πολλούς διαφορετικούς τρόπους την αγάπη, ανάλογα με το πώς την έχουμε μάθει, βιώσει, νιώσει, εκφράσει, αποδεχτεί.

Η αγάπη είναι κινητήριος δύναμη. Μας εμπνέει, μας εμπυχνώνει, μας οπλίζει, μας ενθαρρύνει, μας ωθεί προς μια κατεύθυνση. Στην ψυχοθεραπεία ξεκινάμε πάντα με την αγάπη προς τον εαυτό. Με τη φροντίδα που εσωκλείει η αυτοαγάπη. Να με νοιαστώ, να με προσέξω, να με γνωρίσω, να με αποδεχτώ, να με αγαπήσω, να με αγκαλιάσω, να με δυναμώσω, να με ενθαρρύνω, να με παρακινήσω, να με εξελίξω.

Να μη σταματήσω να με γνωρίζω, να με αγαπώ και να με εξελίσσω. Όταν τα πετυχαίνουμε αυτά, τότε είμαστε περισσότερο συνδεδεμένοι με τον εαυτό μας και μπορούμε να συνδεθούμε ουσιαστικά και πραγματικά και με τους άλλους. Και να τους αγαπήσουμε. Για αυτό που είναι. Όχι γι' αυτό που νομίζουμε πως είναι ή θα μπορούσαν να είναι ή θα θέλαμε να τους κάνουμε να είναι.

Στο κομμάτι της αποδοχής και της αγάπης του εαυτού μας χωλαίνει η κοινωνία μας. Τόσα χρόνια εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης, διδασκαλίας και κανείς δεν μας έμαθε πώς να αγαπάμε τον εαυτό μας και γιατί είναι τόσο σημαντικό. Ίσα ίσα, που πλανάται μια εσφαλμένη, γενικόλογη αντίληψη πως όποιος ασχολείται με τον εαυτό του είναι εγωκεντρικός, αλαζόνας, «παρτάκιας». Αναλόγως με το πώς ασχολούμαστε με τον εαυτό μας. Στο πλαίσιο της αυτοφροντίδας και της αυτοαγάπης μαθαίνουμε να ακούμε τα συναισθήματά μας, τις ανάγκες μας, πώς να θέτουμε στόχους και να οργανωνόμαστε, για να τους πετύχουμε.

[...] Σύμφωνα με έρευνες, αν, όταν φροντίζουμε τα φυτά μας, τους μιλάμε και τους «δείχνουμε αγάπη», θα τα βοηθήσουμε να αναπτυχθούν καλύτερα. Αν λοιπόν ένα λουλούδι είναι σε θέση να «ακούσει» αυτά που λέμε και να ανθίσει εισπράττοντας το μεράκι μας, τη φροντίδα που του δίνουμε, συλλογιστείτε πόσο μεγάλη μπορεί να είναι η δύναμη της αγάπης απέναντι σ' έναν άνθρωπο. Σαν τα λουλούδια κι εμείς. Χωρίς αγάπη, πώς θα ανθίσουμε;

Απάντηση: Στο δοθέν απόσπασμα, η συντάκτρια αξιοποιεί μια σειρά από γλωσσικές επιλογές προκειμένου να μεταδώσει στον δέκτη με τον απαραίτητο τρόπο τις απόψεις της σχετικά με την αγάπη του ατόμου προς τον εαυτό του. Σε ένα πρώτο επίπεδο, η χρήση α' ενικού ρηματικού προσώπου προσδίδει οικειότητα και εξομολογητικό-προσωπικό τόνο, δηλώνοντας, έτσι, με σαφήνεια και καθαρότητα τις σκέψεις και τα συναισθήματα που βιώνει κάποιος, όταν αγαπά τον εαυτό του. Παράλληλα, η παρουσία της υποτακτικής έγκλισης φανερώνει μια έντονη προτροπή, καθιστώντας το ύφος συμβουλευτικό και διδακτικό προς τον αναγνώστη του άρθρου, παρακινώντας τον, με τον τρόπο αυτό, να ακολουθήσει τις παραινέσεις που η κειμενογράφος σημειώνει. Τέλος, το ασύνδετο σχήμα δίνει έμφαση, ζωντάνια και συναισθηματική φόρτιση στον λόγο, με α συναισθήματα που υποδηλώνουν τα ρήματα να προσδίδουν ροή και έναν ασθματικό ρυθμό στον λόγο.

14. Κριτήριο 17160

Εκφώνηση: *«Ας παραδειγματιστούμε απ' αυτό, για να προστατεύσουμε την γλωσσική ποικιλότητα, αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε λαού». Να αιτιολογήσεις την επιλογή της αρθρογράφου ως προς την έγκλιση και το ρηματικό πρόσωπο στο παραπάνω τμήμα του κειμένου.*

[...] Η μητρική γλώσσα δεν είναι απλά ένα εργαλείο επικοινωνίας ενός λαού, αλλά αποτελεί έναν ουσιαστικό παράγοντα της πολιτιστικής του ταυτότητας. Η σταδιακή υποκατάσταση λέξεων και ορολογιών σηματοδοτεί την οπισθοχώρηση της γλώσσας καταλήγοντας στο τέλος να μιλάμε για «ανώτερες» και «κατώτερες» γλώσσες με αποτελέσματα σαν αυτά του αποικιοκρατικού παρελθόντος.

Φανταστείτε τον πλανήτη χωρίς τις διαφορές στη φύση και την βιοποικιλότητα πώς θα ήταν. Ας παραδειγματιστούμε απ' αυτό, για να προστατεύσουμε την γλωσσική ποικιλότητα, αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε λαού. [...]

Απάντηση: Στο παρόν τμήμα κειμένου, η αρθρογράφος επιλέγει να αξιοποιήσει για τη μετάδοση των μηνυμάτων της την υποτακτική έγκλιση, αφενός, και, αφετέρου, το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Αναλυτικότερα, με την παρουσία της υποτακτικής (και, ειδικότερα, της προτροπικής υποτακτικής), η συντάκτρια δηλώνει έντονη προτροπή, επιθυμώντας, με τον τρόπο αυτόν να παρακινήσει το αναγνωστικό κοινό να παραδειγματιστεί και να ευαισθητοποιηθεί, με απώτερο σκοπό την προστασία της γλωσσικής ποικιλότητας. Συγχρόνως, το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο προσδίδει συλλογικό χαρακτήρα στην προσπάθεια αυτή καθαυτή, με την κειμενογράφο να εντάσσει και τον εαυτό της στο σύνολο, και να επισημαίνει τη συμβολή όλων για την αντιμετώπιση της απειλής της εξαφάνισης των γλωσσών. Επιπροσθέτως, συμβάλλει στην προσπάθεια ευαισθητοποίησης του δέκτη, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αναφορικά με το θέμα που θίγεται στο κείμενο.

15. Κριτήριο 14468

Εκφώνηση: Στα υπογραμμισμένα σημεία από την αρχή της 3^{ης} και της 4^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 ο συντάκτης προβαίνει σε δύο γλωσσικές επιλογές. Ποιες είναι αυτές; Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το υφολογικό αποτέλεσμα που προκύπτει με αυτές τις επιλογές;

- Ας πάμε λίγο πίσω κι ας δούμε την πηγή αυτής της «εφεύρεσης» του Πρωταγόρα. (3^η παράγραφος)
- Επειδή πάνω στο αξίωμα αυτό στηρίζεται η δημοκρατία, ας προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε τα παραπάνω στην εποχή μας (4^η παράγραφος)

[...] Ας πάμε λίγο πίσω κι ας δούμε την πηγή αυτής της «εφεύρεσης» του Πρωταγόρα. Αναφέρει σχετικά (κι επιλέγω κάπως αυθαίρετα τα σημεία) η Jacqueline de Romilly στο βιβλίο της «Ιστορία και Λόγος στον Θουκυδίδη»: «Οι Έλληνες υποστηρίζουν, συμφωνώντας με τον Πρωταγόρα, πως σε κάθε λόγο υπάρχει κάποιος άλλος που του αντιτίθεται». [...] Για κάθε συγκεκριμένο επιχείρημα υπάρχει δυνατότητα για αντίθετη επιχειρηματολογία. [...] Η βασική αρχή της αντιλογίας στάθηκε πάντοτε για τους Έλληνες η ίδια η προϋπόθεση για την ορθή κρίση και για την κατανόηση του οποιουδήποτε θέματος. (...) Αντιλογία είναι η προσεχτική εξέταση ενός θέματος, όπου ζυγίζονται τα υπέρ και τα κατά. Και αυτή είναι ακριβώς, κατά τον Ηρόδοτο, η καλύτερη μέθοδος, για να διακρίνουμε το σωστό... Και από τη σχέση ανάμεσα στις δύο αγορεύσεις μπορεί να βγει η αλήθεια (...)

Επειδή πάνω στο αξίωμα αυτό στηρίζεται η δημοκρατία, ας προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε τα παραπάνω στην εποχή μας: κρίση, ανεργία, ανασφάλεια, δημόσιο χρέος, όροι δανεισμού και άλλα παρόμοια. Θέματα σημαντικά που αφορούν το άτομο, τον δήμο, το κράτος, την Ελλάδα και την Ευρώπη. Ο

δημόσιος διάλογος πρέπει, συνεπώς, να είναι εξαντλητικός, διαυγής και να περιέχει οπωσδήποτε την παράθεση αντιθέτων γνώμων. Όχι για την ανάγκη της σοφιστείας αλλά για ουσιαστικούς λόγους, για να φτάσουμε στο συμπέρασμα. Αφού τα πράγματα είναι τόσο σημαντικά για τον καθένα και για όλους μας, θα έπρεπε να καλούνται όλες οι πλευρές να παρουσιάσουν τις απόψεις τους, ώστε ο πολίτης άφοβα και εν γνώσει των επιπτώσεων της επιλογής του να αποφασίσει. Πάντα πρέπει να συζητείται και το εναλλακτικό σχέδιο. [...]

Απάντηση: Και στα δύο δοθέντα υπογραμμισμένα σημεία, ο κειμενογράφος αξιοποιεί τόσο την προτρεπτική υποτακτική (ας...), όσο και το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Αναλυτικότερα, με την παρουσία τους το ύφος καθίσταται πιο οικείο, ενώ ο συγγραφέας φανερώνει τη διάθεσή του να επικοινωνήσει με πιο άμεσο τρόπο με τον αναγνώστη του κειμένου του. Παράλληλα, μέσω των συγκεκριμένων γλωσσικών επιλογών επιτυγχάνεται μια καθολικότητα στο νόημα, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη και να δοθεί η αίσθηση οικειότητας, η οποία με τη σειρά της θα καταστήσει το κείμενο τόσο οικείο, όσο και άμεσο και ζωντανό.

16. Κριτήριο 14496

Εκφώνηση: Πρόθεση της αρθρογράφου στο Κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες για τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας. Να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της δίνοντας από ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

Δείχνοντας ενσυναίσθηση προς τους ηλικιωμένους

«Εκεί που είσαι ήμουνα και εδώ που είμαι θα έρθεις». Το έχουμε ακούσει όλοι, ίσως από τους γονείς ή τους παππούδες μας. Μπορεί μάλιστα να το έχουμε πει και εμείς οι ίδιοι στα παιδιά μας. Κατά πόσο, όμως, μπορούμε να έρθουμε στη θέση του άλλου και να δείξουμε κατανόηση και ενσυναίσθηση τελικά;

Η ενσυναίσθηση αποτελεί έναν όρο απλό και, ταυτόχρονα, σύνθετο. Απλό, γιατί η έννοιά του αναγνωρίζεται, πλέον, από τους περισσότερους κι όχι μόνο από ειδικούς του χώρου της ψυχολογίας ή συναφών επιστημών. Παρατηρούμε να καταλαμβάνει προνομιούχο θέση ακόμη και σε συζητήσεις ανθρώπων που έτυχε, απλά, να ακούσουν τον όρο αυτό (π.χ. «Να δείχνεις ενσυναίσθηση στο παιδί σου, μην το καταπιέξεις, αφουγκράσου το!»). Και παρόλο που θεωρητικά και σημασιολογικά πρόκειται για κάτι απλό (ενσυναίσθηση <εν + συν + αισθάνομαι = μπαίνω στη θέση του άλλου, στα «παπούτσια» του, όπως λένε και οι Άγγλοι, τον καταλαβαίνω, τον συναισθάνομαι), πρακτικά υπάρχει, ίσως, μια συνθετότητα.

Σήμερα, λοιπόν, σκέφτηκα πως η συνθετότητα αυτή έγκειται στη στάση που καλούμαστε να τηρήσουμε απέναντι στους ηλικιωμένους. Στο παράδειγμα με το μικρό μας παιδί, ναι μπορούμε να είμαστε πιο ενσυναισθητικοί. Γιατί, ίσως, περάσαμε κι εμείς από αυτή την ηλικία, τη βιώσαμε και τη νιώσαμε μέσα από τα μάτια της παιδικής μας ψυχής, γεγονός που μας προβλημάτισε και μας έκανε, πράγματι, πιο ενσυναισθητικούς και ευαίσθητους σήμερα απέναντι στα δικά μας παιδιά.

Είμαστε, όμως, ενσυναισθητικοί απέναντι στους ηλικιωμένους; Γιατί έχουμε αντοχές για το παιδί μας και δεν θα μπορούσε καν να μας περάσει από το μυαλό το ενδεχόμενο να το εγκαταλείψουμε σε κάποιο ίδρυμα, όταν αυτό ξεπερνά τα όρια, ενώ για τους ηλικιωμένους είμαστε πιο δεκτικοί σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο (π.χ. κάποιο γηροκομείο) σε στιγμές ανάλογης εξάντλησης;

Εντάξει... δεν έχουμε βιώσει την Τρίτη Ηλικία, δεν γνωρίζουμε τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της. Και είναι λογικό ... είμαστε ακόμα νέοι ή τέλος πάντων πριν το κατώφλι αυτής της ηλικιακής φάσης. Πολλοί μάλιστα λένε ότι οι νέοι δεν θέλουν να βρίσκονται κοντά σε ηλικιωμένους για πολύ, διότι η επαφή αυτή, υποσυνείδητα, τους υπενθυμίζει το θάνατο...!

Ξέρετε, το γήρας ή αν θέλετε να το πω πιο «κοιμψά» η ωρίμανση δεν συμβαίνει από τη μια στιγμή στην άλλη. Περνάμε φάσεις. Η κρίση της ηλικίας των 30, των 40 και των 50 -με τις ενδιάμεσες κρίσεις για πολλούς- σίγουρα μας δίνει τη δυνατότητα να έρθουμε λίγο πιο κοντά σε αυτό που βιώνει ο ηλικιωμένος. Γιατί, πραγματικά, ευτυχώς ή δυστυχώς, η παιδική και νεανική ηλικία είναι σύντομη.

Ας μπούμε, λοιπόν, στη θέση τους, γιατί οι περισσότεροι από εμάς βρεθήκαμε, έστω για λίγο, σε παρόμοιες στιγμές ανασφάλειας. Μπορούμε να βοηθήσουμε με μια απλή κουβέντα, έναν όμορφο λόγο και την αμέριστη, φυσικά, συμπαράστασή μας, όχι απαραίτητα για να «ανθίσουν», όπως πρώτα, αλλά για να αντέξουν, ζώντας με ποιότητα κι αξιοπρέπεια.

Απάντηση: Θέτοντας ως βασικό στόχο την ευαισθητοποίηση των αναγνωστών, η αρθρογράφος προβαίνει σε τρεις διακριτές γλωσσικές επιλογές. Σε ένα πρώτο επίπεδο, αξιοποιεί το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο («έχουμε αντοχές για το παιδί μας», «σίγουρα μας δίνει τη δυνατότητα να έρθουμε λίγο πιο κοντά», κ.ά.), προκειμένου να φανεί η αίσθηση συλλογικής ευθύνης που οφείλουμε να έχουμε όλοι ανεξαιρέτως απέναντι στους ηλικιωμένους, προσδίδοντας αμεσότητα και οικειότητα στον λόγο, εντάσσοντας παράλληλα τον εαυτό της στο περί ου ο λόγος σύνολο. Παράλληλα, γίνεται χρήση της τεχνικής των ερωτήσεων («Είμαστε, όμως, ενσυναισθητικοί απέναντι στους ηλικιωμένους;»), με απώτερο σκοπό την ευαισθητοποίηση και την αφύπνιση των δεκτών για το σημαίνον ζήτημα της παραμέλησης των υπερηλικών, επεκτείνοντας την αίσθηση ζωντάνιας και προφορικότητας που απορρέει από το κείμενο. Τέλος, με την παρουσία της προτρεπτικής υποτακτικής («Ας μπούμε, λοιπόν, στη θέση τους...») η αρθρογράφος επιδιώκει να παρακινήσει τους αναγνώστες του κειμένου της να αντιληφθούν και να συναισθανθούν την ενδεχομένως δυσχερή κατάσταση στην οποία βρίσκονται ορισμένοι ηλικιωμένοι προκειμένου να βοηθήσουν, με όποιο τρόπο μπορεί ο καθένας, στο να νιώσουν όμορφα.

17. Κριτήριο 14451

Εκφώνηση: Στο Κείμενο 1 πρόθεση του πομπού είναι να ευαισθητοποιήσει και να προβληματίσει τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις και να αναλύσεις με συντομία τρεις γλωσσικές επιλογές (ρηματικό πρόσωπο, λειτουργία της γλώσσας, ρηματική έγκλιση, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) με τις οποίες επιχειρεί να πετύχει τον στόχο του.

Τι είναι η αγάπη;

Όλα ξεκινάνε από το κεφάλι μας. Πρέπει να αλλάζουμε τη στάση και τον τρόπο σκέψης μας. Να κάνουμε το καλό και να αποφεύγουμε το κακό. Δε γεννηθήκαμε, για να βλάπτουμε τους άλλους. Αν αντιμετωπίζουμε κάθε άνθρωπο με φιλικό και εγκάρδιο τρόπο, η ζωή μας αποκτάει νόημα. Αυτή είναι η βάση της φιλοσοφίας μου. Το κλειδί για όλα είναι η αγάπη. Αλλά τι είναι αυτό; Τι είναι η αγάπη; Κάθε μέρα ακούμε χιλιάδες φορές τη λέξη «αγάπη». Το πρωί στο ραδιόφωνο ακούς κάποιον να τραγουδάει με παθιασμένη φωνή «Σ' αγαπώ», το μεσημέρι ίσως τη λες καρδιοχτυπώντας σε κάποιο αγόρι ή κορίτσι που έχεις ερωτευτεί, ενώ το βράδυ η μαμά σου την ψιθυρίζει στο αυτί σου, πριν σε καληνυχτίσει με ένα φιλί.

Μέσα σε κάθε άνθρωπο κοιμάται ο σπόρος της αγάπης. Αυτό τον σπόρο που έχουμε στην καρδιά μπορούμε να τον βοηθήσουμε να μεγαλώσει και αργότερα να ανθίσει σαν λουλούδι. Εμείς οι μοναχοί προσπαθούμε να το πετύχουμε με το να ασκούμε σε θετικές πράξεις και να ενισχύουμε θετικές ιδιότητες. Τέτοιες είναι η ανεκτικότητα και σεβασμός απέναντι σε ό,τι μας περιβάλλει και, φυσικά, η αποφυγή κακών πράξεων, όπως ο φόνος, η κλοπή, το ψέμα. Δε χρειάζεται να είσαι άγιος, για να έχεις φιλικές και εγκάρδιες σχέσεις με τους ανθρώπους. Η αγάπη για την οποία σου μιλάω αγκαλιάζει όλα τα ζωντανά πλάσματα του πλανήτη μας. Γι' αυτό σε ρωτώ: Υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στην αγάπη για τη μητέρα και στην αγάπη για ένα μυρμήγκι; Όχι!

Ακόμα κι αν σου φαίνεται απίστευτο, μπορούμε να αγαπάμε τους εχθρούς μας. Είναι, μάλιστα, πολύ σημαντικό να μάθουμε να αγαπάμε τους εχθρούς μας. Κανονικά, βλέπεις ως αντίπαλο κάποιον που σε εκνευρίζει και σου δημιουργεί δυσκολίες. Αυτό είναι λανθασμένη αντιμετώπιση. Το άτομο που θεωρείς αντίπαλο δεν παύει να είναι ένα ανθρώπινο πλάσμα. Αν αγαπάμε όλη την ανθρωπότητα, πώς είναι δυνατόν να αποκλείουμε τους εχθρούς μας; Πρέπει να δώσουμε το χέρι και σε αυτούς.

Πώς μπορούμε να μάθουμε να αγαπάμε; Αυτή είναι μια ερώτηση που ασφαλώς θα θέλεις να μου κάνεις. Δεν υπάρχει συνταγή, ούτε κάποιος συγκεκριμένος τρόπος. Για μένα η αγάπη είναι περίπου σαν τη μαγειρική τέχνη: κάθε φαγητό μαγειρεύεται αλλιώς και απαιτεί μεγάλη δεξιοτεχνία. Στο ένα φαγητό πρέπει να βράσεις πρώτα τα λαχανικά, έπειτα να τα τηγανίσεις και να βάλεις τα μπαχαρικά στο τέλος. Σε άλλο, πάλι, αρχίζεις ανάποδα, ρίχνοντας μια γερή δόση αλάτι. Για να πετύχει το φαγητό, πρέπει να λαμβάνεις πάντα υπόψη σου πολλούς παράγοντες. Το ίδιο ισχύει και στις σχέσεις σου με τους ανθρώπους.

Απάντηση: Στο παρόν κείμενο, ο πομπός στοχοθετεί την ευαισθητοποίηση και τον προβληματισμό του δέκτη, αξιοποιώντας ποικίλες γλωσσικές επιλογές. Τρεις από αυτές είναι οι εξής:

- Η παρουσία της υποτακτικής έγκλισης, μέσω της οποίας αποσκοπεί στο να προτρέψει τον δέκτη προς την κατεύθυνση εκείνη που ορίζει από την αρχή του κειμένου του, δηλαδή προς μια καλή και ενάρετη ζωή και συμπεριφορά [«Να κάνουμε το καλό και να αποφεύγουμε το κακό» (1η παράγραφος)]
- Η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας, η οποία δημιουργεί στοχαστικό ύφος λόγου και γόνιμο προβληματισμό, προκειμένου ο δέκτης να σκεφτεί τη διάσταση και τη σημασία της αγάπης στη

ζωή του [«Το κλειδί για όλα είναι η αγάπη» (1η παράγραφος), «ο σπόρος της αγάπης» (2η παράγραφος), «Για μένα η αγάπη είναι περίπου σαν τη μαγειρική τέχνη» (4η παράγραφος)]

- Το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, το οποίο εκφράζει μια καθολικότητα, μια συμμετοχή όλων στην αγάπη, οπότε προτρέπει και παρακινεί προς αυτή την κατεύθυνση [“Κάθε μέρα ακούμε χιλιάδες φορές τη λέξη «αγάπη»” (1η παράγραφος), «μπορούμε να αγαπάμε τους εχθρούς μας» (3η παράγραφος)].

Με τις προαναφερθείσες γλωσσικές επιλογές επέρχεται με μεγάλη ευκολία και δεξιοτεχνία από πλευράς πομπού ο προβληματισμός και η ευαισθητοποίηση του δέκτη.

18. Κριτήριο 14442

Εκφώνηση: *Επομένως, να κάνει: Εξήγησε με συντομία με ποιον τρόπο ο σύνδεσμος και η υποτακτική έγκλιση συμβάλλουν στη συνοχή του λόγου στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.*

Η κάθε μόδα έχει σχεδόν... ως αξίωμά της το να μην διαρκεί πολύ, ώστε να υπάρχει πάντα η ανάγκη να ανανεωθεί, να αναθεωρηθεί και να επανατοποθετηθεί ως προϊόν. Επομένως, ένα βασικό χαρακτηριστικό της μόδας είναι να έρχεται, να παρέρχεται και να επανέρχεται με διαφορετική μορφή. Να κάνει τον κύκλο της ως όμορφο προϊόν και να εξαφανίζεται μόλις παρουσιάσει κηλίδες παλιομοδίτικης... σκουριάς και «μυρίσει» πως είναι ξεπερασμένη. [...]

Απάντηση: Η διαρθρωτική λέξη «επομένως» συμβάλλει στη συνοχή των νοημάτων της δεύτερης παραγράφου, καθώς εισάγει το συμπέρασμα των στοιχείων της μόδας που ανέφερε ο συντάκτης του Κειμένου 1 στην πρώτη περίοδο της παραγράφου, καταλήγοντας στο βασικό χαρακτηριστικό της μόδας. Από την άλλη πλευρά, με την έγκλιση «να κάνει τον κύκλο της», που τίθεται στην αρχή της περιόδου, ενώνει, συνοψίζει νοηματικά τις υποτακτικές εγκλίσεις που προηγήθηκαν («να έρχεται, να παρέρχεται και να επανέρχεται»). Με τη ρηματική αυτή αναφορά ως συνοχικό δεσμό επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου.

19. Κριτήριο 20283

Εκφώνηση: *Να εντοπίσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη, ώστε να αντιμετωπίσει με ανθρωπιά τα άτομα της τρίτης ηλικίας. Πώς καθεμία από αυτές εξυπηρετεί αυτόν τον στόχο;*

Έτσι η αλυσίδα της σημερινής κοινωνίας έχει σπασμένους κρίκους, έχει γενιές απομακρυσμένες, έχει εγωπάθεια και ατομικισμό. Χρειάζεται να δώσουμε χώρο στους ηλικιωμένους, να τους δώσουμε δύναμη έτσι ώστε να μπορέσουν κι εκείνοι να υποστηρίξουν την κοινωνία, όπως και για όσο μπορούν. Ο άνθρωπος της νέας εποχής έχει πληροφορίες και επιστήμη, μα χρειάζεται και ανθρωπιά και λογικό νου.

Χρειάζεται να φέρεται στους άλλους με τον τρόπο που θέλει να του φερθούν. Ας κοιτάξουμε λοιπόν το πρόσωπό μας στον καθρέφτη κι ας αναρωτηθούμε έστω και μια φορά: Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;

Απάντηση: Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη αξιοποιώντας πληθώρα γλωσσικών επιλογών. Ορισμένες από αυτές που μπορούν να εντοπιστούν είναι οι εξής:

- Η υποτακτική έγκλιση, με την οποία δίνεται έμφαση στην προτροπή για ανάληψη δράσης και πρωτοβουλιών για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των ατόμων της τρίτης ηλικίας στην κοινωνία. Γενικά, η διατύπωση δηλώνει την αναγκαιότητα να ληφθούν μέτρα για την αναβάθμιση του ρόλου των ηλικιωμένων στην κοινωνία («Χρειάζεται να δώσουμε χώρο στους ηλικιωμένους»).
- Το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, που εκφράζει την καθολική συμμετοχή όλων στην προσπάθεια για την άρση της απομόνωσης των ηλικιωμένων («Ας κοιτάξουμε λοιπόν... κι ας αναρωτηθούμε...»)
- Η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας, ένας έντονα εικονοπλαστικός λόγος, με τον οποίο γίνεται προσπάθεια να προβληματιστούν οι αναγνώστες για την περιθωριοποίηση των ηλικιωμένων, καθώς αυτοί παραλληλίζονται με κρίκους σπασμένους στην αλυσίδα της ζωής, η οποία έτσι δεν έχει συνέχεια («Έτσι η αλυσίδα της σημερινής κοινωνίας έχει σπασμένους κρίκους...»)

20. Κριτήριο 17138

Εκφώνηση: *«Προσπαθήστε, λοιπόν, να κρατάτε το μυαλό σας ενεργό μέσα από το διάβασμα, το γράψιμο, τις συζητήσεις, τη διαρκή επίλυση προβλημάτων».* Ποια φαίνεται ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1; Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που δικαιολογούν την απάντησή σου και να μετασχηματίσεις την περίοδο λόγου, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο πληροφοριακό.

Το γήρας συχνά φαντάζει σαν μια ανεξέλεγκτη απώλεια του εαυτού, της χαράς, των ικανοτήτων και μπορεί να ξυπνά μέσα μας εικόνες άνοιας, ασθένειας ή και κατάθλιψης. Οι απαισιόδοξες πεποιθήσεις και σκέψεις για το γήρας δυσκολεύουν έναν ενήλικα από το να το διανύσει επιτυχώς. Μια επιτυχής μετάβαση απαιτεί, κατ' αρχάς, υψηλό επίπεδο νοητικών λειτουργιών. Προσπαθήστε, λοιπόν, να κρατάτε το μυαλό σας ενεργό μέσα από το διάβασμα, το γράψιμο, τις συζητήσεις, τη διαρκή επίλυση προβλημάτων. Τελευταίες έρευνες αποκαλύπτουν ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος μπορεί να συνεχίσει να αναπτύσσεται ακόμη και στην τρίτη ηλικία, όταν το περιβάλλον είναι βοηθητικό και πλαισιώνεται από πλούσια ερεθίσματα. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι ιερή η συμβολή των ατόμων τρίτης ηλικίας στην οικογένεια και την κοινωνία μέσω της σοφίας που μόνο εκείνοι κατέχουν.

Απάντηση: Στη συγκεκριμένη περίοδο λόγου ο συγγραφέας θέτει ως πρόθεση να παρακινήσει τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας να διατηρούν πνευματική διαύγεια, προκειμένου να διανύσουν αυτή την ηλικία όσο γίνεται πιο ανώδυνα. Για να καταστεί αυτό εφικτό, προβαίνει σε δύο γλωσσικές επιλογές:

- Με την παρουσία της προστακτικής έγκλισης («Προσπαθήστε») αναδεικνύεται η έντονη προτρεπτική διάθεση του κειμενογράφου, προκαλώντας τους, ουσιαστικά, να τροποποιήσουν την καθημερινότητά τους και να εντάξουν δραστηριότητες που θα οξύνουν την αντιληπτική τους ικανότητα.
- Μέσω της χρήσης του β' πληθυντικού ρηματικού προσώπου, απευθύνεται παραστατικά στους ίδιους τους ηλικιωμένους, προσδίδοντας διαλογικό και θεατρικό χαρακτήρα στον λόγο του και καταστρώντας τους άμεσους αποδέκτες της παραίνεσής του για πνευματική δραστηριοποίηση.

Πληροφοριακό ύφος: Οι ηλικιωμένοι πρέπει να προσπαθούν να διατηρούν το μυαλό τους ενεργό μέσα από το διάβασμα, το γράψιμο, τις συζητήσεις, τη διαρκή επίλυση προβλημάτων.

αηιμπινίσις

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ